

Miljøministeriet
Miljøstyrelsen

Strategisk Miljøvurdering Natura 2000-plan 2022-2027

Lillebælt

Natura 2000-område nr. 112

Habitatområde H96

Fuglebeskyttelsesområde F47

November 2021

Udgiver: Miljøstyrelsen

Redaktion: Miljøstyrelsen Fyn

Forsidefoto: Emtekær Nor

Fotograf: Jonas Hansen

ISBN: 978-87-7564-815-3

Indhold

1. Miljørapport for Forslag til Natura 2000-plan 2022-2027	4
1.1 Ikke teknisk resumé.....	5
1.2 Planens indhold, hovedformål og andre relevante planer	6
1.2.1 Anden lovgivning	7
1.2.2 Andre relevante planer	7
1.3 Nuværende naturtilstand i Natura 2000-området og Nul-alternativ	9
1.3.1 Nuværende naturtilstand jf. basisanalysen.....	9
1.4 Den sandsynlige væsentlige indvirkning på miljøet	13
1.4.1 Flora, fauna og biologisk mangfoldighed.....	13
1.4.2 Befolkningen	14
1.4.3 Menneskets sundhed	14
1.4.4 Jordbund, vand, luft og klimatiske faktorer	15
1.4.5 Materielle goder og kulturarv	15
1.4.6 Landskab.....	16
1.4.7 Arter	16
1.4.8 Fredninger, fredede områder og vildtreservater	17
1.5 Eksisterende miljøproblemer	17
1.5.1 Planens påvirkning af truslerne i området	18
1.6 Internationale miljøbeskyttelsesmål.....	19
1.7 Planens indvirkning på miljøet.....	20
1.8 Foranstaltninger der modsvarer negativ indvirkning på miljøet	27
1.9 Miljøvurderingens gennemførelse og grundlag for prioriteringer og valg.....	28
1.10 Overvågning	31

1. Miljørapport for Forslag til Natura 2000-plan 2022-2027

Den enkelte Natura 2000-plan er ifølge lovbekendtgørelse nr. 1976 af 27. oktober 2021 om miljøvurderinger af planer og programmer og af konkrete projekter (VVM) underlagt krav om miljøvurdering. SMV rapporten skal indeholde oplysninger, der følger af lovens bilag 4.

Natura 2000-planen er en overordnet statslig plan, som skal gennemføres gennem kommunale og andre ansvarlige myndigheders handleplaner, der har fokus på forventede forvaltningsindsatser og initiativer, fordeling af indsatser mellem ansvarlige myndigheder og tidsfølgen for gennemførelsen. Der kan således ikke i forbindelse med den statslige plan foretages en konkret vurdering af indsatsernes miljøpåvirkning, da de statslige Natura 2000-planer ikke fastlægger, hvor den konkrete indsats skal gennemføres.

Natura 2000-område nr. 112, Lillebælt er udpeget som habitatområde nr. 96 Lillebælt og fuglebeskyttelsesområde nr. 47 Lillebælt. Natura 2000-området omfatter farvandet Lillebælt og landarealer langs Vestfyn og Østjylland sydøst for Kolding.

Natura 2000-området er ikke placeret nær den danske grænse, men udpegningsgrundlaget indeholder en række træk- og ynglefugle, som bevæger sig på tværs af landegrænser. Fuglebeskyttelsesområdet har national og international betydning som levested for en række ynglefuglearter, der enten er kolonirugende eller tilknyttet rørskove, pilekrat og enge. Af arter kan nævnes blåhals, havørn og klyde. Derudover findes en række trækfugle, der enten er tilknyttet vandområderne eller de terrestriske områder. Af arter kan nævnes bjergand, edderfugl og sangsvane. På udpegningsgrundlaget findes derudover følgende ynglefugle: plettet rørvagtel, dværgterne, fjordterne, havterne, rørhøg, engsnarre, brushane og mosehornugle.

For klyde og havterne gælder det, at Natura 2000-planen bidrager til at sikre egnede levesteder for arterne, og at tilstanden af levestederne for klyde og havterne forbedres, således at 75% af de kortlagte levesteder får en god naturtilstand i overensstemmelse med arternes krav til ynglelokalitet. Dette vil også være til gavn for andre kolonirugende arter som dværgterne og fjordterne.

For brushane gælder det, at Natura 2000-planen bidrager til, at levestederne for brushane forbedres, således at de kortlagte levesteder får en naturtilstand i overensstemmelse med artens krav til ynglelokalitet.

På udpegningsgrundlaget for området er også marsvin, der tilhører Bæltehavsbestanden, der er estimeret til lidt over 40.000 marsvin. DCE Aarhus Universitet har ved habitatdirektivets artikel 17 vurdering i 2019 vurderet, at denne bestand har gunstig bevaringsstatus. I Natura 2000-området arbejdes fortsat med at vurdere behovet for beskyttelse af marsvin mod bifangst i danske farvande, hvilket vurderes at have en positiv effekt på populationen af marsvin og andre større marine pattedyr.

I Natura 2000-området planlægges regulering af fiskeri, hvilket forventes at få en gavnlig effekt på marsvin både udenfor og indenfor Natura 2000-området. Ligeledes forventes regulering af fiskeri i området at få en gavnlig effekt på andre arter og fugle, der lever op til og i området. Såfremt der vurderes behov for at fastsætte eventuel regulering af fiskeri, skal denne regulering udformes som enten en national lovgivning og/eller en international regulering. Hvis der er tale om

international regulering, skal denne forhandles i en regional EU-proces med berørte medlemslande i overensstemmelse med bestemmelserne i EU's fælles fiskeripolitik.

Natura 2000-planens indsats vedr. udtagning af kulstofholdige lavbundslande kan være til gavn for bl.a. trækfuglen sangsvane og ynglefuglene plettet rørvagtel, engsnarre, fjordterne, klyde, rørhøg og blåhals. Det vurderes desuden, at Natura 2000-planens indsatser vil få en gavnlig effekt på andre arter på udpegningsgrundlaget herunder dværgterne, havterne, og mosehornugle. Indsatserne vil også medføre en positiv påvirkning på flere af områdets naturtyper og arter, der lever i tilknytning til disse. Indsatsprogrammet i Natura 2000-planen består af tiltag, som vurderes at kunne påvirke lokalt såvel som på nationalt og internationalt plan. Som eksempler kan nævnes: Sikring af pleje/drift af lysåbne naturtyper, bekæmpelse af invasive arter, udlægning af urørt skov, eller sikring af en for naturtyperne hensigtsmæssig hydrologi.

Desuden reviderer Miljøstyrelsen bestemmelserne for vildtreservaterne Bastholm, Gamborg Inddæmning, Hejlsminde Nor, Linderum, Nørremaj og Årø Kalv.

På baggrund af dette vurderes det derfor, at planen har grænseoverskridende påvirkning for træk- og ynglefugle, samt havpattedyr som marsvin.

1.1 Ikke teknisk resumé

Natura 2000-planen medvirker til at sikre, at arter, fugle og naturtyper, som er omfattet af udpegningsgrundlaget for Natura 2000-området på sigt opnår gunstig bevaringsstatus på biogeografisk niveau. Derudover har de planlagte indsatser en positiv effekt for den øvrige natur, fugle og arter, der findes i området, og Natura 2000-planen medvirker således til at sikre den biologiske mangfoldighed generelt.

Natura 2000-planen for Natura 2000-område nr. 112, Lillebælt beskriver overordnet set et program for en plejeindsats, som skal medvirke til at sikre eksisterende beskyttede naturtyper og arter på udpegningsgrundlaget. Indsatsen beskrevet i planen medvirker ligeledes til at bekæmpe invasive arter. Derudover vil en evt. indførelse af fiskeriregulering have en positiv effekt på både marine naturtyper, marsvin samt øvrige arter, som benytter området. Såfremt der vurderes behov for eventuel regulering af fiskeri, skal denne regulering udformes som enten en national lovgivning og/eller en international regulering. Hvis der er tale om international regulering, skal denne forhandles i en regional EU-proces.

En realisering af indsatsprogrammet sikrer synergi til eventuelle indsatser for øvrige naturtyper og levesteder for arter på udpegningsgrundlaget og forventes ligeledes at have gavnlig effekt på andre arter, som anvender området.

Der beskrives ligeledes en indsats for at skabe større sammenhæng i naturen og sikre en mere naturlig dynamik i områderne, for eksempel ved at skabe en for naturtyperne mere hensigtsmæssig hydrologi. Dette kan ske gennem eksisterende og kommende tilskudsordninger vedr. plejeindsatser, samt ved eventuel udtagning af kulstofholdig lavbundsland og udlægning af urørt skov.

Natura 2000-planen medvirker til at sikre, at arter og naturtyper, som er omfattet af udpegningsgrundlaget for området, på sigt opnår gunstig bevaringsstatus på biogeografisk niveau. Derudover forventes det, at de planlagte indsatser har en positiv effekt for den øvrige natur og arter, der findes i området, og planen medvirker således til at sikre den biologiske mangfoldighed generelt.

Natura 2000-planen bidrager til at skabe flere muligheder for naturoplevelser for befolkningen i området. Desuden vil Natura 2000-planen kunne bidrage positivt til menneskers sundhed ved genskabelse af økosystemydelse og medvirke til en øget landskabelig værdi i området. Mål for forbedring af vandkvaliteten, fx i form af reduktion af kvælstof og miljøfremmede stoffer, sikres gennem vandområdeplanlægningen, men forventes ligeledes at gavne dyr og planter tilknyttet området.

Natura 2000-planens gennemførelse vurderes at komplementere og understøtte de eksisterende fredninger og andre igangværende plejeforanstaltninger i Natura 2000-området.

1.2 Planens indhold, hovedformål og andre relevante planer

Indhold

Natura 2000-planen består af målsætninger for det enkelte Natura 2000-område og områdets udpegningsgrundlag, samt et indsatsprogram, der angiver retningslinjer for planens gennemførelse i planperioden 2022-2027. Målsætningerne består af overordnede målsætninger for hele Natura 2000-området samt konkrete målsætninger og afvejning af modstridende naturinteresser. Retningslinjerne om naturområdernes forvaltning i indsatsprogrammet, har både konkret og generel karakter. Endelig indeholder Natura 2000-planen et oversigtsskema, der viser naturtyper og arter på områdets udpegningsgrundlag.

Hovedformål

For området findes følgende overordnede målsætninger i forslag til Natura 2000-planen.

Naturtyper og arter på udpegningsgrundlaget skal bidrage til at opnå gunstig bevaringsstatus på biogeografisk niveau.

At områdets hav-, kyst- og lysåbne natur sikres og udgør et stort, sammenhængende naturområde med dynamisk kystudvikling og hydrologiske og naturmæssige sammenhænge mellem havet og kysten, og med udbredte levesteder for eng-, hav- og kystfugle samt marsvin.

Målet er desuden, at de marine naturtyper, som alle har stærkt ugunstig bevaringsstatus, stor eller særlig forekomst i Danmark, får en rig bundvegetation og fauna, som bl.a. kan sikre fødegrundlaget for marsvin og de mange fuglearter, der har levested her. Området sikres som et godt levested for den høje forekomst af marsvin.

Områdets kombination af lavvandede havområder, laguner, strandvolde og strandenge, samt ferske søer, enge og rørskove sikres som levesteder af tilstrækkelig størrelse, god struktur og hydrologi for havterne, klyde og brushane - der er i tilbagegang - og for fjordterne, rørhøg og plettet rørvagtel, fordi Natura 2000-området rummer en stor andel af arealet med disse arters levesteder på biogeografisk niveau.

Områdets naturtyper med stærkt ugunstig bevaringsstatus sikres og søges udvidet, hvor de naturgivne forhold gør det muligt. Tilsvarende sikres naturtyper, der særligt forekommer i Danmark, og der skabes så vidt muligt sammenhæng mellem forekomsterne.

I dette område med fokus på enårige strandvolde (1210), flerårige strandvolde (1220), strandenge (1330), klittyperne forklit (2110) og grå/grøn klit (2130), kalkoverdrev (6210), surt overdrev (6230), tidvis våd eng (6410), rigkær (7230) og skovnaturtyperne bøg på muld (9130), bøg på kalk (9150), ege-blandskov (9160), skovbevokset tørvemose (91D0) og elle- og askeskov (91E0), samt de marine naturtyper sandbanke (1110), mudder og sandflader (1140), lagune (1150), bugter og vige (1160) og rev (1170).

Skov- og lysåbne naturtypers areal sikres. Naturtyperne kalkoverdrev (6210), surt overdrev (6230), tidvis våd eng (6410) og rigkær (7230) prioriteres højt, og deres arealer øges om muligt.

Den nedbrudte højmosse (7120) /skovbevoksede tørvemosse (91D0) på Brandsø udvikles til en aktiv højmosse (7110), såfremt naturgrundlaget giver mulighed herfor.

Områdets økologiske integritet sikres i form af en for naturtyperne hensigtsmæssig hydrologi og drift/pleje, en lav næringsstofbelastning og gode sprednings- og etableringsmuligheder for arterne. Derudover sikres god vandkvalitet gennem reduceret tilførsel af næringsstoffer og miljøfarlige stoffer, hvilket reguleres gennem vandområdeplanerne.

1.2.1 Anden lovgivning

Natura 2000-planen er bindende for myndighederne. Det vil sige, at alle myndigheder skal lægge Natura 2000-planen til grund i arealdrift på egne arealer, naturforvaltning eller ved udøvelse af deres beføjelser i henhold til lovgivningen i øvrigt. Offentlige lodsejere er bundet af planens målsætninger og kan vælge at gennemføre disse direkte i egne drifts- og plejeplaner. På lovområder som f.eks. fiskeriloven og vildtforvaltningsloven, hvor staten er myndighed, kan der følges op med nationale strategier.

Natura 2000-planen tilsidesætter ikke øvrig lovgivning, og den indsats, som iværksættes for at sikre planens gennemførelse, skal have de fornødne tilladelser, dispensationer m.v., på grundlag af konsekvensvurderinger, hvor dette er nødvendigt i henhold til lovgivningen herom. I det omfang, indsatsen entydigt kan defineres som nødvendig for lokalitetens forvaltning, er en konsekvensvurdering efter habitatdirektivet ikke påkrævet, men der kan kræves tilladelse eller godkendelse efter anden lovgivning.

Der er ikke gennemført vurdering i henhold til habitatdirektivets artikel 6.3 af de enkelte Natura 2000-planer, idet planer, som direkte er forbundet med eller nødvendige for Natura 2000-områdets forvaltning, ikke er omfattet af kravet om screening og evt. konsekvensvurdering.

1.2.2 Andre relevante planer

Anden generations Natura 2000-planer for 2016-2021 blev vedtaget i april 2016, og de opfølgende kommunale handleplaner blev endeligt vedtaget i foråret 2017.

Første generations Natura 2000-planer (2010-2015) fastlagde rammerne for en række grundlæggende indsatser, som f.eks. rydninger, forbedrede hydrologiske forhold og iværksættelse af plejetiltag. Disse indsatser blev fastholdt og videreført i anden generations Natura 2000-planer (2016-2021). I tredje generation Natura 2000-planer igangsættes nye indsatser med særlig fokus på fortsat pleje til sikring af beskyttede naturtyper, fugle og arter, sikring af naturlig dynamik og større sammenhængende arealer fx udlægning af arealer til urørt skov, udtagning af lavbundsjord og ved at sikre en mere hensigtsmæssig hydrologi.

Natura 2000-planer, som omfatter fredskovpligtige arealer, og dermed er omfattet af skovloven, skal revideres med 12 års mellemrum, jf. skovlovens § 16, stk. 2. Det betyder således, at Natura 2000 skovplanerne, som er en del af 1. generations Natura 2000-planer, er gældende fra 2010 til udgangen af 2021 og at der i forbindelse med udarbejdelse af tredje generations Natura 2000-planer, også vil ske en revision af den del af Natura 2000-planerne, som omfatter fredsskovpligtige arealer.

Vandområdeplaner og EU's havstrategi

Natura 2000-område N112 er beliggende i vandområdedistrikt Jylland og Fyn. Området ligger desuden i Havstrategidirektivets marin-baltiske region. Vandområdets økologiske og kemiske tilstand fremgår af Danmarks Havstrategi og af vandområdeplanen for området.

For de Natura 2000-områder som også er omfattet af en vandområdeplan og Danmarks Havstrategi, er målsætninger og retningslinjer for indsatser om vandkvalitet, næringsstoffer, miljøfremmede stoffer, hydrologi og fysiske forhold samlet i vandområdeplanen og/eller i basisanalysen med tilhørende indsatskatalog og havstrategien. Disse mål og indsatser vil bidrage til at forbedre vandmiljøet og vandkvaliteten i Natura 2000-områderne og understøtte Natura 2000-planens målsætninger.

Landsplandirektiver og kommuneplaner

Natura 2000-områderne, der er udpeget i medfør af miljømålsloven, skal fremgå af landsplandirektiver og kommuneplaner. I henhold til Bekendtgørelse om planlægning nr. 1157 af 1. juli 2020, må kommuneplaner ikke stride mod en Natura 2000-plan, jf. lov om miljømål m.v. for internationale naturbeskyttelsesområder (miljømålsloven), en handleplan efter samme lovs § 46 a eller regler udstedt i medfør af samme lovs § 36, stk. 3, eller stride mod en Natura 2000-skovplan, jf. kapitel 4 i lov om skove. Af redegørelsen til planforslag, der ikke er direkte forbundet med eller nødvendig for et Natura 2000-områdes forvaltning, skal jf. bekendtgørelse om administration af planloven i forbindelse med internationale naturbeskyttelsesområder samt beskyttelse af visse arter, indgå en vurdering af planforslagets virkninger på området under hensyn til områdets bevaringsmålsætninger.

Klimasikring

Regeringen har i december 2012 udgivet en handlingsplan for klimasikring af Danmark. Planen indeholder en lang række regeringsinitiativer, der skal medvirke til at skabe bedre rammer for klimatilpasningen lokalt. De enkelte kommuner har udarbejdet en klimatilpasningsplan. En vurdering af samspillet mellem den kommunale klimatilpasningsplan og Natura 2000-planen forudsætter kendskab til, hvor de forudsatte indsatser i Natura 2000-planen konkret vil blive gennemført sammenholdt med de indsatser, der skal gennemføres som led i klimatilpasningsplanen.

Kommunal klimatilpasningsplan

Såfremt konkrete projekter som led i den kommunale klimatilpasningsplan kan påvirke udpegningsgrundlaget for Natura 2000-området væsentligt, skal der gennemføres en konsekvensvurdering af projektet, inden det kan gennemføres. Dette gælder dog ikke, hvis projektet gennemføres som led i Natura 2000-planen og dermed har som delformål at sikre, at naturtyper og arter opnår gunstig bevaringsstatus.

Natur- og Biodiversitetspakke

I december 2020 blev der indgået aftale om Natur- og biodiversitetspakken, som har til formål at fremme natur og biodiversitet i Danmark og bidrage til at bremse naturens tilbagegang. Natur- og biodiversitetspakken skal gennemføres i perioden 2021-2024. Med Natur- og Biodiversitetspakken er der bl.a. afsat midler til udpegning af naturnationalparker, udlægning af urørt skov, forbedring af havmiljøet og udarbejdelse af strategi for forvaltning af truede arter.

Det fremgår af Lov om naturnationalparker, at ansøger, i forbindelse med ansøgningsfasen til etablering af naturnationalparken, skal udarbejde en projektbeskrivelse for etablering af naturnationalparken, samt en forvaltningsplan for området. Planen skal tage højde for internationale naturbeskyttelseshensyn, herunder skal det fremgå af redegørelsen, om forvaltningsplanens gennemførelse er afhængig af tilladelser, godkendelser eller dispensationer ligesom der skal indgå en beskrivelse af nuværende status for naturen i området. Forvaltningsplanen er tiltænkt at skulle

sikre en vildere naturforvaltning, bl.a. i Natura 2000-områder. Det fremgår i den forbindelse af lov om nationalparker, at det forudsættes, at den vildere naturforvaltning er i overensstemmelse med bevaringsmålsætninger i Natura 2000-planen for berørte områder.

Forbud mod gødskning, sprøjtning og omlægning af §3-arealer

Pr. 1. juli 2022 træder et forbud mod sprøjtning, gødskning og omlægning af § 3-arealer i kraft. Forbuddet vil gælde alle arealer, der er omfattet af naturbeskyttelseslovens § 3, stk. 2 og 3 og vil i praksis hovedsageligt have betydning for ferske enge og strandenge, hvor der i dag kan være en lovlig drift med sprøjtning, gødskning og/eller omlægning. For de øvrige § 3-beskyttede naturarealer gælder der som udgangspunkt allerede et sådant forbud. En delmængde af de § 3 strandenge kan også være kortlagt som habitatnatur, mens de ferske enge ikke har en tilsvarende habitatnaturtype. Lovændringen forventes at have en gavnlig synergieffekt på Natura 2000-områderne, herunder evt. fugle og arter på udpegningsgrundlaget, samt de kortlagte habitatnaturtyper, både i form af en direkte effekt på de kortlagte strandenge og indirekte ved at mindske eventuel randpåvirkning.

1.3 Nuværende naturtilstand i Natura 2000-området og Nulalternativ

I basisanalysen, der danner grundlag for Natura 2000-planen, er der foretaget en nærmere gennemgang af den nuværende naturtilstand i området.

1.3.1 Nuværende naturtilstand jf. basisanalysen

Lysåbne naturtyper:

Overordnet set har ca. halvdelen af de lysåbne naturtyper god-høj naturtilstand, mens resten har moderat-dårlig naturtilstand, hvoraf langt hovedparten har moderat naturtilstand. Området er generelt karakteriseret ved en drift og pleje på godt halvdelen af arealet med lysåbne naturtyper, men store arealer trues af især tilgroning med middelhøj-høj græs/urtevegetation.

Hele arealet med enårig strandengsvegetation (1310) er i høj naturtilstand, mens lidt over halvdelen af den kortlagte strandeng (1330) er i god-høj naturtilstand. Resten er i moderat til ringe naturtilstand typisk pga. afvanding eller tilgroning.

Naturtyperne strandvolde med enårige planter (1210), strandvolde med flerårige planter (1220) og kystkliner (1230) er i god til høj naturtilstand for godt en fjerdedel af arealerne. En del af strandvolde med flerårige planter (1220) samt kystklinerne (1230) er imidlertid i moderat-ringet naturtilstand bl.a. pga. tilgroning med græs/urtevegetation og invasive arter.

For klitnaturtyperne forklit (2110), hvid klit (2120) og grå/grøn klit (2130) gælder at de overvejende er i god-høj naturtilstand. Nogle arealer er imidlertid i moderat tilstand primært pga. invasive arter og vedplanter.

Arealerne med rigkær (7230) er overvejende i moderat naturtilstand primært pga. tilgroning.

En del af arealerne med surt overdrev (6230) og kalkoverdrev (6210) er i god naturtilstand, mens andre er i moderat-ringet naturtilstand pga. tilgroning med vedplanter og middelhøj-høj græs/urtevegetation.

Hele arealet med nedbrudt højmose (7120) har dårlig naturtilstand primært pga. tilgroning med høj græs/urtevegetation og afvanding.

Tidvis våd eng (6410) er overvejende i god naturtilstand, men en del er præget af tilgroning med høj græs/urtevegetation.

Våd hede (4010) tør hede (4030) er i moderat naturtilstand pga. afvanding og tilgroning med vedplanter.

Avneknippemose (7210) og en del af kildevældene (7220) er i god naturtilstand, mens omkring halvdelen af kildevældene er i ringe naturtilstand primært pga. tilgroning med vedplanter og middelhøj græs/urtevegetation.

Urtebræmme (6430) er ikke tilstandsvurderet.

Skovnaturtyper:

Der er kortlagt 7 skovnaturtyper, som fordeler sig således: 393 ha bøg på muld (9130), 2 ha bøg på kalk (9150), ca. 1 ha bøg på mor (9110), ca. 16 ha bøg på mor med kristtorn (9120), ca. 136 ha ege-blandskov (9160), ca. 15 ha skovbevokset tørvemose (91D0) og ca. 78 ha elle- og askeskov (91E0).

Andelen af store træer er generelt lav, idet der i langt den overvejende del af skovene ikke er registreret mere end <1 store træer pr. ha. Undtaget er dog ca. 5 %, 30 % og 8 % af arealet med hhv. bøg på muld (9130), ege-blandskov og elle- og askeskove (91E0), hvor antallet af store træer >6 træer/ha. Ligeledes er langt størstedelen af arealet med bøg på kalk (9150), bøg på mor (9110) og bøg på mor med kristtorn (9120) med store træer på >10 træer/ha.

Mængden af stående dødt ved er ligeledes generelt lav med langt størstedelen af arealet med <1 og 1-5 træer/ha. Mest stående dødt ved ses i områdets skovbevokset tørvemose (91D0), hvor hele forekomsten har >10 træer/ha og områdets elle- og askeskove (91E0), hvor ca. 30 % af forekomsten har >6 større stykker dødt ved pr. ha.

Mængden af liggende dødt ved er også generelt lav med langt størstedelen af arealet med <1 og 1-5 træer/ha. Mest liggende dødt ved ses i områdets skovbevokset tørvemose (91D0), bøg på mor (9110) og bøg på kalk (9150), hvor langt størstedelen har >10 træer/ha og områdets elle- og askeskove (91E0), hvor ca. 30 % af forekomsten har >6 større stykker dødt ved pr. ha. Desuden er ca. 10 %, 26 % og 13 % af arealet med hhv. bøg på muld (9130), ege-blandskov og bøg på mor med kristtorn (9120), hvor liggende dødt ved >6 træer/ha.

Jf. seneste artikel 17-afrapportering til EU om habitatnaturtypernes tilstand, mangler der generelt store træer og dødt ved i skovhabitatnaturtyper.

Søer:

I Natura 2000-området er der kortlagt 97 småsøer samt yderligere kortlagt 67 søer med den marine naturtype kystlaguner og strandsøer (1150). En stor del af de kortlagte småsøer består af laguner, der ikke tilstandsberegnes. Ca. halvdelen af de øvrige kortlagte småsøer har god-høj naturtilstand, mens hovedparten af resten har moderat tilstand, hvilket skyldes tilførsel af næringsstoffer, tilgroning med trådalger, påvirkning af jordbrugsdrift samt tilgroning på bredden omkring søerne. I Natura 2000-området er der kortlagt 91 småsøer med habitatnaturtypen næringsrig sø (3150). De er tilstandsberegnet med knapt halvdelen i høj-god naturtilstand og omkring den anden halvdel i moderat-ringe naturtilstand. De resterende 5 søer mangler en tilstandsberegning. For søerne i moderat-ringe naturtilstands skyldes det primært tilførsel af næringsstoffer, en udbredt tilgroning med trådalger samt tilgroning på bredden omkring søerne, hvilket betyder, at der er en skyggepåvirkning af søens undervandsvegetation, der i flere søer er meget sparsomt udviklet og kun repræsenteret med få meget tolerante undervandsplanter. Flere af disse søer ligger i dyrket område og/eller er blevet påvirket af spildevand/andefodring.

I området er der kortlagt 3 kransnålage-søer (3140), som er i moderat naturtilstand. Nogle af søerne har et relativt beskedent artsindhold bl.a. med forekomster af kransnålalger, svømmende vandaks, trådalger og andemad.

I området er der kortlagt 2 brunvandede søer (3160), som er i høj naturtilstand. Der vurderes ikke at være nogle umiddelbare trusler mod søerne.

I området er der yderligere kortlagt en småsø med habitatnaturtypen søbred med småurter (3130), som er i moderat naturtilstand. Søen ligger relativt lysåbent og er præget af en variabel vandstand. Det er vurderet at der er tilløb via dræn/grøfter.

Derudover er der kortlagt 7 store søer over 5 ha, hvoraf de fleste er kortlagt som laguner (1150). De fleste er i basisanalysen for vandområdeplaner 2021-2027 vurderet i moderat-ringe-dårlig økologisk tilstand primært pga. fytoplankton. En enkelt sø er vurderet at være i god økologisk tilstand pga. indholdet af fisk.

Vandløb:

I dette Natura 2000-område er der kortlagt 9 km vandløb med vandplanter (3260).

Marine naturtyper:

Den største del af de marine naturtyper udgøres af bugter og vige (1160) mens stenrev (1170) og sandbanker (1110) også har en stor forekomst i området. Kystlaguner (1150) og vadeflader (1140) findes på mindre arealer. Området er påvirket af eutrofiering og fiskeri.

Fugle:

På udpegningsgrundlaget for Natura 2000-området findes to arter af ynglefugle, hvor der ikke findes et tilstandssystem. Det er blåhals og havørn.

Blåhals genindvandrede i 1992 som ynglefugl i Danmark efter ca. 100 års fravær. Siden starten af 1990'erne har bestanden af ynglende blåhals spredt sig fra Sønderjylland til store dele af Jylland, og de seneste år også til Fyn og Sjælland. Artens bestandsudvikling har således været meget positiv, hvilket har haft den konsekvens, at arten nu er medtaget på udpegningsgrundlaget for en lang række fuglebeskyttelsesområder. I henhold til NOVANA-afrapporteringen for fugle fra DCE Aarhus Universitet er den danske bestand af ynglende blåhals stigende.

Havørn yngler i Natura 2000-området i de større og gerne uforstyrrede kystnære skove, med let adgang til områdets fugle- og fiskerige områder. Bestanden vurderes at være stabil til stigende i Natura 2000-området. I henhold til NOVANA-afrapporteringen for fugle fra DCE Aarhus Universitet er den danske bestand af ynglende havørn stigende.

Trækfugle:

Sangsvane har i overvågningsperioden fra 2004 til 2017 haft en fluktuerende men overordnet stabil forekomst i fuglebeskyttelsesområdet. At tallene for nogen års vedkommende er meget lave vurderes at skyldes, at det er tal fra år, hvor arten ikke har været den primære del af overvågningen eller at overvågningen er foretaget på et tidspunkt af døgnet, hvor fuglene ikke tager ophold inden for fuglebeskyttelsesområdet, men i stedet fouragerer uden for fuglebeskyttelsesområdet. I henhold til NOVANA-afrapporteringen for fugle fra DCE Aarhus Universitet er bestandsudviklingen for arten stigende.

Bjergand har i overvågningsperioden fra 2004 til 2017 haft en fluktuerende men overordnet stabil forekomst i fuglebeskyttelsesområdet. Forklaringen på nogle års meget lave tal vurderes at være, at de største flokke opholdt sig uden for fuglebeskyttelsesområdet i henholdsvis Helnæsbugten og Bøjden Nor og dermed uden for fuglebeskyttelsesområdet. I henhold til NOVANA-afrapporteringen for fugle fra DCE Aarhus Universitet er bestandsudviklingen for arten stabil-fluktuerende i perioden 2004-2016.

Edderfugl har i overvågningsperioden fra 2004 til 2017 haft en fluktuerende men stabil forekomst i fuglebeskyttelsesområdet. Forklaringen på nogle års meget lave tal vurderes at være, at den

sydlige afgrænsning af fuglebeskyttelsesområdet kun delvist omfatter de store koncentrationer af de fuglearter, som findes i Lillebælt - heriblandt edderfugl. I henhold til NOVANA-afrapporteringen for fugle fra DCE Aarhus Universitet er den overvintrende bestand af edderfugl i overvågningsperioden 2004-2016 nogenlunde stabil.

Arter:

Stor vandsalamander er registreret i 6 søer i området. Der er desuden kortlagt et stort antal levesteder for arten, hvor knap halvdelen af levestederne er beregnet til god-høj tilstand, der vurderes ikke, at være aktuelle trusler mod artens forekomst i området.

Sumpvindelsnegl er fundet 3 steder i relativt stort antal, mens skæv vindelsnegl er registreret på 5 lokaliteter i et beskedent antal. Det vurderes, at Natura 2000-området indeholder mange velegnede levesteder for både sumpvindelsnegl og skæv vindelsnegl. Der vurderes derfor ikke at være aktuelle trusler mod arternes fortsatte forekomst i området. I henhold til NOVANA-afrapporteringen fra DCE Aarhus Universitet er udbredelsen af hhv. sump- og skæv vindelsnegl stabil og positiv i den Kontinentale biogeografiske region.

Marsvin tilhører Bælthavsbestanden, der er estimeret til lidt over 40.000 marsvin. DCE Aarhus Universitet har ved habitatdirektivets artikel 17 vurdering i 2019 vurderet, at Bælthavsbestandene har gunstig bevaringsstatus. Garnfiskeri og fiskeri med bundgarn (andre redskaber) kan bifange og dermed påvirke havpattedyr i området negativt. Pelagisk trawl og notfiskeri udgør en mindre trussel mod havpattedyr. Områdets marine del har stor betydning for Bælthavsbestanden af marsvin, som vurderes at være stabil i området.

En række naturtyper og levesteder for arter og fugle, som området er udpeget for at beskytte, kræver vedvarende drift for at sikre eller genoprette gunstig bevaringsstatus. Det gælder fx en række lysåbne naturtyper. Samtidig kræver andre naturtyper og levesteder i moderat til dårlig tilstand tiltag, der kan imødegå forringelse.

Hvis ikke indsatsprogrammet i Natura 2000-planen for tredje planperiode realiseres, er der risiko for, at den gode naturtilstand på en stor andel af naturarealerne, og den hensigtsmæssige drift af levesteder for blandt andet brushane, havterne og klyde ikke fastholdes eller forbedres. Der er ligeledes risiko for, at naturtilstanden ikke vil blive forbedret på blandt andet hede (4010 og 4030), hvor der arbejdes mod, at forbedre naturtilstanden ved ændret drift eller pleje. Naturtilstanden vil givetvis heller ikke forbedres på strandvolde (1210 og 1220), grå/grøn klit (2130), forklit (2110) og kystklint (1230), da der er behov for en indsats mod invasive arter og fremadrettet sikring af hensigtsmæssig drift generelt. Naturtilstanden vil potentielt set heller ikke blive forbedret på blandt andet strandeng (1330), våd hede (4010), nedbrudt højmoser (7120), skovbevokset tørvemoser (91D0) og elle-askeskov (91E0), hvor uhensigtsmæssig hydrologi er et problem. Manglende realisering af indsatsprogrammet i Natura 2000-planen kan desuden medvirke til at fastholde enkelte levesteder for ynglefugle i moderat tilstand, hvor tilstanden er vurderet som moderat på grund af tilgroning.

Manglende realisering af indsatser som urørt skov og skovnaturtypebevarende drift og pleje kan yderligere betyde, at flere strukturer, der understøtter biodiversitet i skov, så som flere store træer og mere dødt ved, ikke sikres eller skabes til gavn for skovnaturtyper og arter tilknyttet skov. Hvis ikke planens indsats om omlægning af lavbundslande fra omdriftsarealer til naturarealer realiseres, er der risiko for at en forbedring af levestederne for bl.a. sumpvindelsnegl og stor vandsalamander, forbedring af vandkvaliteten og mindselse af randpåvirkningerne af naturen fra tilstødende arealer samt den forventelige mindre udledning af CO₂ udebliver.

Natura 2000-planen indeholder en indsats om opdatering af vejledninger f.eks. vedrørende klappning i Natura 2000-områder, hvilket forventes at have en bred positiv afledt effekt på dyre- og planteliv, samt havbunden i og omkring Natura 2000-området. Planen indeholder desuden en indsats om regulering af fiskeri, som forventes at gavne den biologiske mangfoldighed i de marine

områder herunder rev (1170), sandbanker (1110) samt bugter og vige (1160). Såfremt planen ikke realiseres, forventes disse effekter at udeblive.

Uden særlige indsatser af hensyn til Bælthavspopulationen af marsvin er der risiko for, at populationen går tilbage, ligesom en positiv afledt effekt i form af øget fødegrundlag for øvrige arter, der bruger området, herunder sæler, vil udeblive. Hvis ikke indsatsprogrammet i planen for tredje planperiode realiseres, er der risiko for, at bestanden af stor vandsalamander, sumpvindelsnegl samt skæv vindelsnegl ikke sikres, og at bevaringsstatus for arterne forringes på biogeografisk niveau. Hvis ikke planen gennemføres, vil effekten af revideringen af vildtreservatbestemmelserne udeblive, hvilket kan have betydning for fuglearters bevaringsstatus.

Hvis ikke indsatsprogrammet i planen for tredje planperiode realiseres, er der risiko for, at den biologiske mangfoldighed i området generelt stagnerer. Dette kan for befolkningen betyde, at de ikke får adgang til naturområder af højere kvalitet, samt at de rekreative aktiviteter, som f.eks. motion kan blive mindre attraktive, og dermed udebliver den positive effekt på befolkningens sundhed.

1.4 Den sandsynlige væsentlige indvirkning på miljøet

I dette afsnit beskrives de øvrige miljøforhold i og udenfor Natura 2000-området, der kan blive væsentligt berørt af Natura 2000-planen.

1.4.1 Flora, fauna og biologisk mangfoldighed

Natura 2000-planen bidrager, ud over sikring af naturtyper på udpegningsgrundlaget for området, generelt til at sikre de øvrige naturtyper og arter, der findes inden for området, idet Natura 2000-planerne generelt medvirker til at etablere gunstige forhold for naturen. Hermed bidrager Natura 2000-planerne også til at opnå biodiversitetskonventionens mål om at sikre, at den biologiske mangfoldighed bevares, ligesom planen bidrager til at sikre levesteder for arter, der er beskyttet i medfør af generelle fredningsbestemmelser. Planens indsats om at opnå størst mulig naturmæssig robusthed og sammenhæng i områdets natur ved at sikre større driftsenheder af lysåbne naturtyper og skovnaturtyper, bidrager til at sikre en hensigtsmæssig naturtilstand af naturtyper på udpegningsgrundlaget og for øvrige naturtyper og arter, der findes inden for området.

Natura 2000-området er specielt udpeget for at beskytte Lillebælt, der indeholder mere end 5 % af naturtyperne sandbanke, kystlaguner og strandsøer, bugter og vige, samt stenrev inden for den kontinentale biogeografiske region. Endelig er området især udpeget for at beskytte strandenge (1330), forklit (2110), rigkær (7230) og ege-blandskov (9160), som hver især indeholder mere end 5 % af naturtyperne inden for den kontinentale biogeografiske region. Lillebælt er et særpræget havområde med lave og dybe områder, som mod nord indsnævres til en flodlignende rende med op til 80 meters dybde. Stærk strøm udsætter kysterne for erosion, og materialet aflejres andre steder som krumodder og strandvolde. De store strandenge er sammen med havområdet væsentlige levesteder for yngle- og trækfugle samt marsvin.

Natura 2000-planen indeholder indsatser, der skal sikre en for naturtyperne hensigtsmæssig hydrologi, drift og pleje i området hvilket bl.a. har til formål, at der skabes bedre vilkår for flere naturtypekarakteristiske arter og bedre levesteder for områdets fauna. De specifikke indsatser for at sikre en grundlæggende indsats på heder samt bekæmpelse af invasive arter, vurderes ligeså, at medføre potentialet for bedre levesteder og flere naturtypekarakteristiske arter. Herudover vurderes, udtagning af lavbundsarealer samt udlægning til urørt skov, at kunne bidrage til, at skabe

større sammenhæng mellem de eksisterende naturarealer, ligesom randpåvirkningerne af naturen fra tilstødende arealer med landbrugsdrift formentlig vil mindskes. Samtidig kan Natura 2000-planen medføre udpining af jordbunden på arealer, der er næringsberigede som følge af nuværende eller tidligere gødsning. Udlægning af skove til urørt skov vil medføre at skovdriften ophører, og skovene i vidt omfang overlades til sig selv - potentielt med tiltag, der skal fremskynde processen, ved f.eks. veteranisering af træer og nedlæggelse af grøfter.

En vurdering af behovet for en eventuel nødvendig regulering af fiskeri for at beskytte marsvin, samt opdatering af vejledning om klappning, vil potentielt kunne bidrage til at sikre en hensigtsmæssig naturtilstand af naturtyper på udpegningsgrundlaget og for øvrige naturtyper og arter i området.

Desuden vil den løbende indsats for opdatering af vidensgrundlag for arter og naturtyper fortsætte til gavn for områdets flora og fauna.

Det vurderes dermed, at både flora, fauna og den biologiske mangfoldighed kan blive påvirket af Natura 2000-planen. Dette vurderes også at gælde for en stor del af områdets § 3-beskyttede strandenge, heder, moser og overdrev, der ikke er omfattet af Natura 2000-planen.

1.4.2 Befolkningen

Natura 2000-område N112, Lillebælt dækker et stort geografisk område og ligger i kommunerne Middelfart, Assens, Kolding og Haderslev. Kolding Kommune, har et indbyggertal på 93.200, Haderslev Kommune, har et indbyggertal på 55.400, Assens Kommune, har et indbyggertal på 40.900, og Middelfart kommune, der har et indbyggertal på 39.100. I alt bor der 228.600 mennesker rundt om Lillebælt. Området har mange forskellige anvendelsesformål bl.a. kan nævnes fiskeri, vandring, ridning, cykling, sejlads og andre friluft- og erhvervsmæssige aktiviteter herunder turisme.

Store dele af området er gennem anden lovgivning, reguleret ift. færdsel og brug, og Natura 2000-planen indeholder ikke yderligere adgangsforbud. Der er dog indsatser, der i mindre områder og på bestemte tidspunkter af året, kan have betydning for færdslen og brugen i området. Herunder kan nævnes sikring/etablering af en for naturtyperne hensigtsmæssig hydrologi/drift/pleje, lavbundsprojekter, projekter om urørt skov, samt undersøgelser med henblik på afklaring af, om der er behov for efterfølgende revision af reservatbestemmelserne på baggrund af områdernes udpegning til sikring af levestederne for havdykænder. Tilsvarende kan det have betydning for fiskeriet, hvis der på baggrund af indsatsprogrammet vurderes behov for yderligere fiskeriregulering i området.

Natura 2000-planen har fokus på sikring af den eksisterende natur på områdets udpegningsgrundlag. Sikringen af den eksisterende natur kan have betydning for arealanvendelsen, idet der kan forekomme arealer, som i forbindelse med gennemførelsen af planen vil blive omfattet af en plejeindsats, som fx vil kunne medføre en ændret drift på arealerne. Planen forventes at give mulighed for større naturoplevelser for besøgende i området, da der med gennemførelse af planen vil ske en forbedring af naturtilstanden.

1.4.3 Menneskets sundhed

Store dele af N112 Lillebælt er et eftertragtet udflygtsmål grundet de store natur-, kultur- og landskabsværdier, der er i området. Derfor udnyttes store dele af Lillebælt og de omkringliggende skove, strandenge og kystnatur til rekreative aktiviteter, som bidrager til menneskets sundhed.

Planens indsatser om pleje og udlægning af områder til urørt skov samt udtagning af lavbundslande, vurderes at kunne understøtte og udbygge den gode formidling, der allerede er i området. Derigennem vil der kunne skabes incitament til en større rekreativ udnyttelse af områderne, med hensyntagen til de natur- og kulturværdier, der er.

Desuden bevirker planens indsatser om at sikre og forbedre områdets naturtyper og arter, at der generelt kan ske en forbedring af områdets biodiversitet og genskabelse af mere robuste økosystemer. Dette kan generelt påvirke menneskets sundhed ved forbedring og genskabelse af økosystemydelser som bidrager med fx vand, træ, luftrensning, jordbundsdannelse, bestøvning mm.

1.4.4 Jordbund, vand, luft og klimatiske faktorer

Planens indsats om udtagning af kulstofholdige lavbundsarealer, kan bidrage til at skabe større sammenhæng mellem de eksisterende naturarealer, ligesom randpåvirkningerne af naturen fra tilstødende arealer med landbrugsdrift formentlig vil mindskes og potentielt kan gøre områderne mere robuste over for ekstreme vejrforhold og klimaændringer. Desuden kan planens indsats om udtagning af lavbundsarealer medvirke til at mindske udledningen af CO₂ samt påvirke søer og vandløb og bidrage til realisering af vandområdeplanen for området samt Danmarks Havstrategi. Samtidig kan Natura 2000-planen medføre udpining af jordbunden på arealer, der er næringsberigede som følge af nuværende eller tidligere gødsning. Opdatering af vejledning om f.eks. klappning i Natura 2000-områder kan potentielt få en positiv effekt på havbunden i og omkring Natura 2000-området.

Planens indsatser om vurdering af behov for evt. fiskeriregulering, vil potentielt kunne bidrage til at opnå god miljøtilstand i det marine økosystem og en bedre balance af fødenettet. Dermed vil planen kunne påvirke havmiljøet positivt og bidrage til realisering af vandområdeplanerne samt Danmarks havstrategi, der sigter mod god miljøtilstand i de danske vandområder. Udbredelse af ålegræs og makroalger som følge af en potentiel forbedring af naturkvaliteten i marine områder, vil kunne medvirke til binding af CO₂ i havet. En forøgelse af arealet af den lysåbne naturtype nedbrudt højmoser (7120) med deraf følgende opbygning af tørv, vil ligeledes kunne medvirke til binding af CO₂.

Som en del af indsatsen med udlægning af urørt skov kan der blive etableret mere hensigtsmæssig hydrologi, hvilket lokalt kan få betydning for overflade- og grundvand. Det vurderes derudover, at Natura 2000-planens indsatser ikke har indflydelse på luftkvaliteten.

1.4.5 Materielle goder og kulturarv

I dette Natura 2000-område er der registreret talrige fortidsminder bl.a. rundhøje, langhøje, dysser, skanser og vrag. Der er både fredede og ikke fredede fortidsminder. Natura 2000-planens indsats omfatter pleje af de naturtyper, der findes på Natura 2000-områdets udpegningsgrundlag, hvilket potentielt kan påvirke adgangen til og kvaliteten af områder, som har betydning for befolkningen. Planen vil ligeledes kunne påvirke kulturarv i form af bl.a. pleje af fortidsminder.

Sikring af den eksisterende natur kan potentielt få betydning for det nuværende erhvervsfiskeri i området, som følge af indsatser om vurdering af behovet for yderligere nødvendig fiskeriregulering, herunder vurdering af behovet i forhold til bifangst af marsvin. Planen vil ligeledes kunne påvirke kulturarv i form af bl.a. sikring af gamle skibsvrag på havbunden ved mulig ændring i lovlige fiskerimetoder.

Det vurderes, at realisering af Natura 2000-planens øvrige indsatsprogram ikke vil have nogen væsentlig indflydelse på materielle goder og kulturarv i området, herunder betydning for fortidsminder, bygninger og arkitektur.

1.4.6 Landskab

Lillebælt er et særpræget havområde med lave og dybe områder, som mod nord indsnævres til en flodlignende rende med op til 80 meters dybde. Stærk strøm udsætter kysterne for erosion, og materialet aflejres andre steder som krumodder og strandvolde.

Hele havområdet udgøres af habitattyperne lavvandede bugter, sandbanker, rev, kystlaguner og mudder- og sandflader. Området indeholder desuden 3 større beboede øer og 7 holme samt mange store og små kystlaguner, der typisk er opstået ved, at krumoddesystemer har afsnøret en del af havområdet. I tilknytning til krumodderne er der stedvis udviklet store strandengsarealer med naturlige tidevandsrender. Kystlagunerne og strandengene indeholder et artsrigt plante- og dyreliv og udgør betydningsfulde overvintrings- og yngleområder for fugle. De vigtigste er Halk Nor, Bankel Sø, Hejlsminde Nor, områder på Årø og Bålgø, Flægen og Emtekær Nor, der er væsentlige levesteder for flere sjældne fugle- og plantearter.

I kystområderne er der også mange vigtige og store forekomster af rigkær, som ofte er udviklet i tilknytning til strandengene. Rigkærene indeholder stedvis en artsrig vegetation. Desuden er der forekomster af bl.a. kalkoverdrev og sure overdrev. I habitatområdets skove forekommer skovnaturtyperne bøg på mor, bøg på muld, ege-blandskov, skovbevokset tørvemose og elle- og askeskov.

Lillebælt er udpeget som levested for 11 arter af ynglefugle og tre arter af trækkende vandfugle er på udpegningsgrundlaget. Området har i historisk tid været det vigtigste fangstområde af marsvin i Danmark.

Lillebælt er et vigtigt område i forhold til rekreativ benyttelse. Mange mennesker nyder for eksempel udsigterne til hav, øer og kuperede kyster, mens andre dyrker lystfiskeri og lystsejlsads. Det vurderes, at Natura 2000-planen kan have en påvirkning på landskabet f.eks. hvis der udtages lavbundsgrunde eller bliver udlagt urørt skov, men også potentielt ved mindre plejeprojekter og hydrologiske projekter, kan landskabet påvirkes lokalt. Herudover vurderes det, at den undersøiske landskabsværdi også kan blive påvirket af Natura 2000-planen.

1.4.7 Arter

Kystlagunerne og strandengene indeholder et artsrigt plante- og dyreliv, og udgør betydningsfulde overvintrings- og yngleområder for fugle. De vigtigste er Halk Nor, Bankel Sø, Hejlsminde Nor, områder på Årø og Bålgø, Flægen og Emtekær Nor, der er væsentlige levesteder for flere sjældne fugle- og plantearter. Området er især vigtigt for ynglefuglene havørn, rørhøg, fjordterne, havterne og dværgterne, og for trækfuglene edderfugl og bjergand.

Kystskovene har stor forekomst af skovnaturtyperne, og er ynglested for bl.a. havørn. Bæltet har en stor bestand af marsvin og er levested for store flokke af edderfugl og bjergand, samt mindre flokke af sangsvane, hvinand og toppet skallesluger. De omgivende strandenge og øerne i bæltet er vigtige ynglesteder for bl.a. klyde, havterne og dværgterne. Området indeholder også ynglende havørn og fjordterne, og enkelte år tillige plettet rørvagtel. Desuden er der forekomster af bl.a. kalkoverdrev og sure overdrev, hvor der ved Flægen bl.a. findes den rødlistede læge-stokrose.

Natura 2000-planen indeholder mange indsatser, der skal sikre området habitatnaturtyper og arter. Dette vil medføre en påvirkning på disse samt en lang række af arter tilknyttet samme områder, herunder mange sjældne og fredede arter samt bilag IV-arter som f.eks. markfirben, løvfrø, strandtudse og flere arter af orkidéer.

Natura 2000-planen vil kunne påvirke Bilag IV-arter, arter på udpegningsgrundlaget, arter som lever i tilstødende områder m.fl., da planen indeholder indsatser til forbedring af habitater og levesteder for arter.

Miljøstyrelsen vurderer behovet for en eventuel regulering af fiskeri for at beskytte marsvin mod bifangst, opdaterer vejledning om klappning, der skal sikre, at der ikke gives tilladelser til klappning, som vil kunne skade de arter og naturtyper, der er på udpegningsgrundlaget. Miljøstyrelsen reviderer desuden bestemmelserne for vildtreservaterne Bastholm, Gamborg Inddæmning, Hejlsminde Nor, Linderum, Nørremaj, Årø Kalv, hvilket er med til at sikre fugle og dyr mod forstyrrelse.

1.4.8 Fredninger, fredede områder og vildtreservater

Inden for Natura 2000-området ligger to fredede områder. Stenderup Hage er fredet med det formål at bevare området med landbrugsjorde, enge og levende hegn så uændrede som muligt. Desuden ligger der mindre kirkefredninger på Bågård og Årø og ved Hejls.

Endelig rummer Natura 2000-området fire ynglefuglereservater: Linderum, Bastholm, Årø Kalv og Nørremaj, samt to trækfuglereservater: Hejlsminde Nor og Gamborg Inddæmning.

Fredningerne i området har bl.a. til formål at sikre landskabs- og naturværdier i området, og vildtreservater i området har til formål at sikre beskyttelsen af fugle. Natura 2000-planen indeholder indsatser, bl.a. revision af reservatbestemmelserne, som kan påvirke naturværdier og beskyttelsen af fugle positivt.

1.5 Eksisterende miljøproblemer

Truslerne mod naturværdierne og områdets udpegningsgrundlag er beskrevet i basisanalysen, der danner grundlag for udkast til Natura 2000-planen for området. Planens mål er at sikre udpegningsgrundlaget mod disse trusler herunder prioritering i tilfælde af modstridende naturinteresser.

Flere af Natura 2000-områdets lysåbne naturtyper er delvist i moderat til ringe naturtilstand. Det skyldes i de fleste tilfælde tilgroning med vedplanter og/eller middelhøj – høj græs/urtevegetation. Tilgroning med høje græsser, urter og vedplanter forandrer naturen og kan føre til ændringer i vegetationen, således at den naturtype-karakteristiske vegetation erstattes af en mere artsfattig vegetation, der i højere grad præges af mere almindelige, konkurrence-stærke arter. For de lysåbne naturtyper er der behov pleje for at hindre tilgroning med høje græsser/urter og vedplanter.

Deposition af luftbårne kvælstofforbindelser, herunder ammoniak kan påvirke næringsfattige naturtyper. Naturtyperne har forskellig sårbarhed over for kvælstofdeposition. Næringstilførsel på arealer, der grænser lige op til naturarealer, kan påvirke naturindholdet i Natura 2000-områder. Forøget næringsindhold kan medføre, at naturtypens karakteristiske arter forsvinder og erstattes af højt voksende arter, der favoriseres af det forøgede næringsindhold. Forøget næringsindhold kan desuden i kombination med manglende drift, medføre at området gror til. I dette Natura 2000-område er især kystklint (1230), grå/grøn klit (2130), kalkoverdrev (6210) og søer mindre end én ha påvirket negativt af randpåvirkning.

Invasive plantearter er ikke-hjemmehørende arter, der fortrænger naturlig vegetation. Forekomst af invasive arter er en trussel, fordi arterne breder sig hurtigt og udkonkurrerer de arter, der er karakteristiske for naturtyperne. Invasive arter er særlig et problem i kyst- og klitnaturtyperne grå/grøn klit (2130), strandvolde (1210 og 1220), kystklint (1230) samt forklit (2110).

På strandeng (1330), nedbrudt højmoser (7120) og våd hede (4010) er der flere steder sket inddæmning og kunstig afvanding med grøfter, dræn eller pumper. Det forandrer naturen og kan føre til ændringer i vegetationen, således at den naturlige, naturtype-karakteristiske vådbundsvegetation erstattes af en vegetation, der i højere grad præges af mere almindelige, konkurrencestærke arter.

I områdets skovnaturtyper er antallet af store træer generelt lavt, og mængderne af både stående dødt ved og liggende dødt ved er også lave. Fjernelse af alle hugstmodne træer og dødt ved i skove betyder, at skovene kommer til at rumme relativt få gamle træer og relativt lidt dødt ved, hvilket forringer levesteder for skovtilknyttede arter, herunder bl.a. mange vedboende svampe og biller. Ifølge den seneste artikel 17-afrapportering til EU om habitatnaturtypernes tilstand i Danmark, mangler der generelt store træer og dødt ved i skovhabitattyperne.

Mere end halvdelen af områdets 91 kortlagte småsøer har moderat til ringe naturtilstand. Disse søer har generelt en sparsom undervandsvegetation og er i større grad domineret af trådalger, der indikerer tilførsel af næringsstoffer. Flere af disse søer er, eller har været påvirket af fodring og/eller udsætning af ænder, og er påvirket af jordbrugsdrift.

Der er kortlagt i alt 90 småsøer som levesteder for stor vandsalamander. Godt halvdelen af disse søer har moderat til ringe naturtilstand og er generelt præget af næringsstofbelastning i form af opvækst af grønne trådalger og dominans af liden andemad. Derudover er de ofte helt eller delvist skygget af træer og buske.

Der er kortlagt i alt 57 levesteder for områdets ynglefugle (rørhøg, plettet rørvagtel, klyde, brushane, dværgterne, fjordterne og havterne). Af de 57 levesteder har de 23 moderat eller ringe naturtilstand. Det skyldes oftest prædation fra landlevende rovdyr som for eksempel ræv, og/eller tilgroning og/eller menneskelig forstyrrelse.

Mange af de marine naturtyper er påvirket af næringsstofbelastning. I området er der påvirkning fra menneskelige forstyrrelser f.eks. i form af fiskeri. Fiskeri med bundsløbende redskaber vurderes generelt at have en påvirkning på havbundens tilstand, herunder på bundvegetationen og dyreliv, mens fiskeri med ikke bundsløbende redskaber som f.eks. med pelagiske trawl og not i sjældne tilfælde kan have bifangster af havfugle og marine havpattedyr.

1.5.1 Planens påvirkning af truslerne i området

I dette afsnit redegøres der for, om planen, med dens indsatser, potentielt vurderes at forværre eller afhjælpe ovennævnte trusler.

Natura 2000-planen indeholder en målsætning om at sikre de lysåbne terrestriske naturtyper en hensigtsmæssig hydrologi, drift og pleje. Pleje af især lysåbne naturtyper vil forhindre tilgroning med f.eks. høje græsser, urter og vedplanter. Der arbejdes på at opnå størst mulig naturmæssig robusthed og sammenhæng i områdets natur ved at sikre større driftsenheder af lysåbne naturtyper.

Planen har fokus på skovtypebevarende drift og pleje, samt udlægning af urørt skov. Denne indsats forventes at forbedre tilstanden af områdets skove og hermed forbedre levesteder for skovtilknyttede dyr, planter og svampe.

På hedearealer gennemføres en grundlæggende indsats med henblik på forbedring af naturtilstanden.

Igangværende projekter og indsatser, der relaterer til gennemførelse af tidligere Natura 2000-planer, afsluttes. Indsatser gennemført i første og anden planperiode vedligeholdes, for eksempel ved genrydning af arealer, hvor der tidligere har været gennemført en Natura 2000-indsats.

Planen indeholder en indsats om bekæmpelse af invasive arter, idet invasive arter medvirker til at forringe naturtilstanden.

Natura 2000 planen rummer ikke indsatser mod emissionen af ammoniak fra landbruget, fordi denne reguleres gennem husdyrgodkendelsesloven.

Sikring af en for naturtyperne mere hensigtsmæssig hydrologi vil bidrage til at stabilisere naturtilstanden og mindske behovet for en vedvarende indsats i de beskyttede naturtyper, der stiller særlige krav til hydrologien som f.eks. strandeng og nedbrudt højmosé. En for naturtyperne hensigtsmæssig hydrologi vil indirekte være til gavn for f.eks. stor vandsalamander (bilag II+IV).

Indsatsen for de lysåbne naturtyper vil i stor udstrækning medvirke til at sikre forholdene for områdets udpegede fuglearter samt en lang række andre fuglearter og arter, der benytter området som yngle- og rasteområde. Ligeledes vil de specifikke indsatser for at sikre levestederne for brushane, havterne og klyde også sikre forholdene for andre arter og naturtyper i området.

Tilstanden af levestederne for brushane sikres eller forbedres, således at de kortlagte levesteder får en naturtilstand i overensstemmelse med arternes krav til ynglelokalitet.

Tilstanden af levestederne for havterne og klyde sikres eller forbedres, således at 75 % af de kortlagte levesteder får en naturtilstand i overensstemmelse med arternes krav til ynglelokalitet, hvilket også vil være til gavn for fjordterne og dværgterne.

Miljøstyrelsen reviderer bestemmelserne for vildtreservaterne: Bastholm, Gamborg Inddæmning, Hejlsminde Nor, Linderum, Nørremaj og Årø Kalv.

Der søges udtaget kulstofholdige lavbundsjord, der kan bidrage til sammenhængende arealer, øget robusthed og give mulighed for mere naturlig dynamik. Udtagningen kan ligeledes være til gavn for bl.a. stor vandsalamander, skæv vindelsnegl, sumpvindelsnegl, trækfuglen sangsvane, og ynglefuglene plettet rørvagt, engsnarre, fjordterne, klyde, rørhøg og blåhals. Udtagningen skal også bidrage til at reducere udledningen af CO₂ og til et renere vandmiljø.

Indsatskrav for vandkvaliteten håndteres gennem vandområdeplanerne og Danmarks havstrategi, men forventes ligeledes at gavne dyr og planter tilknyttet de marine naturtyper, ligesom der forventes en positiv effekt i form af øget fødegrundlag for marsvin.

Planen indeholder en indsats om undersøgelse af behovet for yderligere sikring mod forstyrrelser med fokus på træk- og ynglefugle samt pattedyr, samt fortsættelse af arbejdet med at vurdere behovet for at fastsætte eventuel nødvendig regulering af fiskeri i Natura 2000-områder, herunder fiskeri på stenrev. Arbejdet med opdatering af vejledninger f.eks. vedrørende klappning i Natura 2000-områder fortsættes. Planen indeholder en indsats om at fortsætte arbejdet med at vurdere behovet for beskyttelse af marsvin mod bifangst i danske farvande.

1.6 Internationale miljøbeskyttelses mål

Danmark har tilsluttet sig en række internationale konventioner indeholdende miljøbeskyttelses mål, hvis indhold i en lang række tilfælde er indarbejdet i lovgivningen. For EU-lovgivningen gælder generelt, at den er implementeret i dansk lovgivning. Danmark har bl.a. ratificeret Ramsarkonventionen og Biodiversitetskonventionen. Biodiversitetskonventionens formål er bl.a. at

sikre, at den biologiske mangfoldighed bevares. Formålet med Ramsarkonventionen er at beskytte vådområder med en særlig betydning for fugle. Danmark har udpeget 28 Ramsarområder, der alle indgår i EU's fuglebeskyttelsesområder. Ramsarområderne er dermed en del af det danske Natura 2000-netværk.

Planen er en udmøntning af EU's Habitat- og Fuglebeskyttelsesdirektiv implementeret i dansk lov via Miljømålsloven, lovbekendtgørelse nr. 119 af 26. januar 2017 med senere ændringer. Planen vil sikre, at areal og tilstand af kortlagte naturtyper og levesteder for omfattede arter ikke går tilbage eller forringes. Samtidig vil der ske en særlig indsats for truede naturtyper og arter, hvilket er afspejlet i indsatsprogrammet i Natura 2000-planerne for tredje planperiode.

1.7 Planens indvirkning på miljøet

Natura 2000-planens indsats vedrører hovedsageligt forbedring af allerede eksisterende og beskyttet natur, idet evt. forbedrede vandforhold for naturarealer og eventuel udtagning af kulstofholdige lavbundslande har en positiv effekt på særligt biodiversitet, men også i forhold til vand- og klimamål.

I tabel 1 herunder er gennemgået planens sandsynlige indvirkning på en række faktorer ifølge lovbekendtgørelse nr. 1976 af 27. oktober 2021, bilag 4.

Planens indvirkning på	Påvirkes	Ingen påvirkning	Redegør for indvirkning
Flora, fauna og biologisk mangfoldighed	X		<p>Natura 2000-planen medvirker generelt til at sikre, at flora, fauna og biologisk mangfoldighed bevares og forbedres, idet planen medvirker til at skabe gunstige forhold for naturen.</p> <p>Tilgroning med høje græsser og/eller urter og vedplanter, forekomster af invasive arter samt kunstig afvanding kan føre til ændringer i vegetationen, således at den naturlige, naturtypekarakteristiske vegetation erstattes af en vegetation, der i højere grad præges af mere almindelige, konkurrencestærke arter. Desuden kan tilgroning medføre forringelse af levestederne for områdets ynglefugle.</p> <p>I Natura 2000-område N112 Lillebælt vil gennemførelse af Natura 2000-planens indsatser med en grundlæggende indsats på hedearealer, en indsats mod invasive arter samt en generel sikring og etablering af hensigtsmæssig drift/pleje og hydrologi, føre til en generel forbedring af naturgrundlaget, og dermed på længere sigt betyde en forbedring af naturtilstanden på flere habitatnaturtyper. Dette vil samtidig sikre en stor del af den § 3 beskyttede natur i området samt bedre levesteder for de arter, der lever i tilknytning til disse, samt levesteder for ynglefugle.</p>

			<p>I og omkring Natura 2000-området findes bestande af bl.a. bilag IV-arterne strandtudse, løvfrø og markfirben, den rødlistede lægestokrose samt fredede arter såsom majgøgeurt. Hertil kommer en lang række andre sjældne arter dyr og planter.</p> <p>Udlægning af områder til urørt skov samt udtagning af lavbundsjord, kan bidrage til, at skabe større sammenhæng mellem de eksisterende naturarealer, ligesom randpåvirkningerne af naturen fra tilstødende arealer med landbrugsdrift formentlig vil mindskes. Dette kan have en positiv effekt på flere naturtyper og arter, der lever her. Ved ophør af drift i skoven, vil der over tid ske en ændring i bl.a. mængden af dødt ved og andelen af store træer, hvilket er faktorer, der har betydning for biodiversiteten, da mange insekter, svampe og laver er tilknyttet gamle, rådne og døde træer samt skovlysninger. Udlægning af urørt skov vil formentlig være medvirkende til, at området skove opnår en bedre naturtilstand.</p> <p>Opretholdelse af arealet med bøg på muld (9130) vil mange steder kræve en fortsat vedligeholdelse af grøftesystemet. Hvis afvandingen ekstensiveres, kan det forventes at elle- og askeskov (91E0) og skovbevokset tørvemose (91D0) vil brede sig på bekostning af bøg på muld (9130) og ege-blandskov (9160).</p> <p>Planen indeholder endvidere en indsats om revidering af bestemmelserne for vildtreservaterne for at beskytte havdykænder samt en evt. regulering af fiskeri i Natura 2000-området for at beskytte marsvin mod bifangst. Disse indsatser forventes, hvis realiseret, at have en bred positiv afledt effekt på dyre- og planteliv, samt havbunden i og omkring Natura 2000-området.</p> <p>Der er indledningsvist i den strategiske miljøvurdering redegjort for planens indvirkning på miljøet over landegrænser.</p>
Befolkningen	X		<p>Natura 2000-planen har fokus på sikring af den eksisterende natur på områdets udpegningsgrundlag.</p>

			<p>En eventuel udlægning af arealer til urørt skov vil i de statsejede skove ikke ændre på procedurer for håndteringen af risikotræer, ligesom at brandbælter og stier vil blive vedligeholdt de nødvendige steder. Udlægning af urørt skov vurderes dermed ikke at have nogen væsentlig indvirkning på befolkningens sikkerhed eller områdets tilgængelighed.</p> <p>Der er offentlig adgang til store dele af området. I de gældende reservatbestemmelser for området er der dog indbygget restriktioner for menneskers færdsel i dele af området for, at sikre fugle og dyr mod forstyrrelse. Natura 2000-planen indebærer potentielt en revision af nogle af reservatbestemmelserne, hvilket evt. kan påvirke menneskers færdsel i området, da enkelte områder i bestemte perioder skal beskyttes mod færdsel for at sikre bedre vilkår for havdykænder. Endvidere kan menneskers færdsel i området også påvirkes som følge af en evt. regulering af fiskeri i området.</p> <p>Ændringer af hegning i forbindelse med ændret eller nyetableret drift/pleje, etablering af en for naturtyperne hensigtsmæssig hydrologi, udlægning af urørt skov samt udtagning af lavbundsjord, vil ligeledes potentielt kunne betyde ændrede adgangsforhold i mindre områder, pga. mere fugtige forhold, væltede træer og nye hegn.</p>
Menneskers sundhed	X		<p>Store dele af N112 er et eftertragtet udflugtsmål grundet de store natur- kultur- og landskabsværdier, der er i området. Derfor udnyttes store dele af Lillebælt og de omkringliggende skove og kystnaturen til rekreative aktiviteter bl.a. cykling, vandring samt ridning, og de marine dele bliver anvendt til dykning, sejlad, fiskeri mv., der bidrager til menneskets sundhed.</p> <p>Planens indsatser om pleje og udlægning af områder til urørt skov samt udtagning af lavbundsjord, vil understøtte og udbygge den formidling, der allerede er i området. Planen medvirker til at sikre de beskyttede naturtyper samt arters levesteder i området således, at naturen her på længere sigt opnår en god-høj kvalitet. Naturområder af god-høj kvalitet er af betydning for den rekreative udnyttelse af området, og dermed menneskers sundhed, og</p>

			der vil derigennem skabe incitament til en større rekreativ udnyttelse af områderne, med hensyntagen til områdets natur- og kulturværdier.
Jordbund	X		<p>Natura 2000-planen kan medføre udpining af jordbunden på arealer, der er næringsberigede som følge af nuværende eller tidligere gødsning, hvilket på sigt kan forbedre naturtilstanden i området. En udpining vil på længere sigt øge sandsynligheden for indvandring af en artsrig flora og fauna, da en stor del af især de sjældnere arter er tilknyttet næringsfattige forhold.</p> <p>Opdatering af vejledning om f.eks. klåpning i Natura 2000-områder kan potentielt få en positiv effekt på havbunden i og omkring Natura 2000-området.</p>
Vand	X		<p>Natura 2000-planen rummer ikke indsatskrav for vandkvaliteten, da disse krav fastlægges i vandområdeplanerne. Natura 2000-planens indsatser vedrørende naturpleje, udtagning af lavbundslande og forbedring af hydrologi vil medvirke til at tilbageholde kvælstof, og dermed medvirke til at opnå vandområdeplanens mål og Danmarks havstrategi, der sigter mod god miljøtilstand i de danske havområder.</p> <p>Planens indsatser om vurdering af behov for evt. fiskeriregulering, vil potentielt kunne bidrage til at opnå god miljøtilstand i det marine økosystem og en bedre balance af fødenettet. Dermed vil planen kunne påvirke havmiljøet positivt og bidrage til realisering af vandområdeplanerne samt Danmarks havstrategi, der sigter mod god miljøtilstand i de danske vandområder.</p>
Luft		X	Det vurderes, at Natura 2000-planens indsatser for forbedring af de beskyttede naturtyper og arter ikke vil have indflydelse på luftkvaliteten, fordi indsatserne ikke medfører emission af stoffer til luften.
Klimatiske faktorer	X		Indsatser i Natura 2000-planen, som for eksempel hydrologiprojekter og udtagning af lavbundslande, kan potentielt medvirke til at mindske udledningen af CO ₂ , idet tidligere drænedede jorde igen vandmættes, og derfor frigør mindre CO ₂ .

			<p>Udbredelse af ålegræs og makroalger som følge af en potentiel forbedring af naturkvaliteten i marine områder, vil kunne medvirke til binding af CO₂ i havet.</p> <p>En forøgelse af arealet af den lysåbne naturtype nedbrudt højmose (7120) med deraf følgende opbygning af tørv, vil kunne medvirke til binding af CO₂.</p>
Materielle goder	X		<p>Sikring af den eksisterende natur kan potentielt få betydning for det nuværende erhvervsfiskeri i området, hvis det vurderes, at der er behov for yderligere fiskeriregulering i området, herunder af hensyn til bifangst af marsvin. De endelige vurderinger af effekterne for fiskerierhvervet vil blive foretaget i en regional EU-proces for erhvervsfiskeriet, i overensstemmelse med bestemmelserne i EU's fælles fiskeripolitik, samt i forbindelse med national lovgivning af øvrigt fiskeri.</p> <p>Det vurderes, at planen ellers ikke påvirker materielle goder negativt, idet en realisering af indsatsprogrammet ikke berører ejendomme eller andre værdier for den brede befolkning eller lokalbefolkningen.</p> <p>Adgangen til naturområder og en højere værdi af naturen er vurderet under emnet "Flora, Fauna og Biologisk mangfoldighed", "Befolkningen" og/eller "Menneskets sundhed".</p>
Landskab	X		<p>Sikring og forbedring af naturgrundlaget, herunder naturplejetiltag, vil øge landskabsværdien ved at give mulighed for et mere varieret landskab bestående af forskellige landskabstyper.</p> <p>Udtagning af lavbundslande samt udlægning til urørt skov vil også kunne føre til ændringer i landskabet. I de urørte skove vil der med tiden ske ændringer i skovstrukturen, hvor der kan blive flere lysninger, mere våd skov, mere dødt ved og flere store træer som vil opfattes anderledes. Der kan potentielt også blive fjernet ikke-hjemmehørende arter, for at give plads til hjemmehørende arter. Skovene vil fortsat bevares som skov, hvorved landskabet overordnet ikke vil ændres, men lokalt vil det ændre udseende.</p>

			En forbedring af den marine naturtilstand, som følge af Natura 2000-planens indsatser i området, vil øge udbredelsen af ålegræs og makroalger samt dyrelivet i tilknytning dertil, hvilket kan forbedre den undersøiske landskabsværdi.
Kulturarv, herunder kirker, arkitektonisk arv og arkæologisk arv.		X	Indsatsprogrammet i Natura 2000-planen kan berøre fortidsmindearealer, der ved afgræsning eller pleje kan blive mere synlige i landskabet. Derudover vurderes planen ikke at påvirke kulturarven i området. Indsatserne indeholder heller ikke tiltag, der har indflydelse på kulturarv skjult i jorden.
Arter	X		<p>Natura 2000-planen indeholder indsatser til sikring af fugle og arters levesteder samt sikring mod forstyrrelse af fugle og pattedyr, herunder nødvendig regulering af fiskeri og bifangst af marsvin.</p> <p>Derudover vurderes det, at indsatsen for de lysåbne naturtyper samt indsatserne om udtagning af lavbundsjord og udlægning til urørt skov, vil forbedre forholdene for arterne på udpegningsgrundlaget, og medvirke til at sikre forholdene for en række sjældne og fredede arter f.eks. bilag IV-arterne markfirben, løvfrø og strandtudse, idet deres naturgrundlag forbedres sammen med indsatsen for habitatnaturen. Dette vil også medvirke til at sikre forholdene for områdets udpegede fuglearter bl.a. engsnarre og havørn samt en række andre fuglearter, der benytter området som levested.</p> <p>I området findes artsrige rigkær (7230) og Natura 2000-planen prioriteres et lavtvoksende plantesamfund her, selv om dette ikke er optimalt for eventuelle forekomster af sumpvindelsnegl. I området betyder de naturgivne forhold dog, at der kan opretholdes mindst 10 % af arealet med relativt højt voksende starsump og lignende, således at der samlet set ikke sker nogen nedprioritering af arten</p> <p>I Natura 2000 området prioriteres de vådeste dele af rørskovsarealerne opretholdt som rørskov på bekostning af strandeng, således at der fortsat opretholdes velegnede levesteder for</p>

			<p>ynglefuglene plettet rørvagtel og rørhøg. Områdets bestande af de to arter er afhængige af udbredte rørskovsarealer på fugtig eller våd bund, fordi arternes reder her opnår den største sikkerhed mod prædation fra pattedyr.</p> <p>Optimale levesteder for engfuglene almindelig ryle og brushane er med kort vegetation. Inden for de samme delområder kan der være levesteder for engsnarre, som kræver høj vegetation først på sommeren. De to første arter har faldende bestandsudvikling, og skal prioriteres. Det vurderes konkret for Natura 2000 området, at alle strandenge og en stor del af de ferske enge bør være med lav vegetation, som tilgodeser almindelig ryle og brushane. Levesteder for engsnarre med højere vegetation bør prioriteres på våde arealer med kulturgræs og visse ferske engarealer og rørsump. De tre arters levesteder bør tilsammen udgøre større sammenhængende områder, som dermed også vil kunne være levesteder for mosehornugle.</p> <p>Miljøstyrelsen reviderer desuden bestemmelserne for områdets vildtreservater, hvilket er med til at sikre fugle og dyr mod forstyrrelse, herunder edderfugl.</p> <p>Miljøstyrelsen vurderer fortsat behovet for beskyttelse af marsvin mod bifangst i danske farvande, hvilket vurderes, at have en positiv effekt på denne art samt andre marine pattedyr i området som f.eks. sæler. Opdateringen af vejledningen om klaphug, vil sikre, at områdets arter og naturtyper ikke påvirkes negativt, hvilket også er til gavn for andre arter, der lever i samme område.</p> <p>Da indsatserne i planen også forventes at forbedre vandkvaliteten i tilstødende vandområder og områder omfattet af naturbeskyttelseslovens § 3, vil planen bidrage til at forbedre og sikre levesteder for de arter, herunder Bilag IV-arter, som er tilknyttet disse områder.</p>
Fredninger, Bekendtgørelses-fredninger og vildtreservater	X		I den kommende planperiode fortsættes arbejdet med at opdatere vidensgrundlaget og vurdere behovet for eventuelle reguleringer af fiskeri og færdsel, inden for det marine område, med henblik på, at forbedre forholdene for

			<p>vandplanter, fisk og naturtyper med et fokus på træk- og ynglefugle samt havpattedyr. Herunder fortsætter Miljøstyrelsen arbejdet med at revidere vildtreservatbekendtgørelserne Bastholm, Gamborg Inddæmning, Hejlsminde Nor, Linderum, Nørremaj, Årø Kalv med henblik på at beskytte levestederne for havdykænder.</p> <p>Natura 2000-planen vurderes, at komplementere og understøtte områdets fredninger og vildtreservater.</p>
Kumulative effekter	X		<p>Natura 2000-planen har til formål at sikre og forbedre naturkvaliteten og habitater for arter på områdets udpegningsgrundlag.</p> <p>Realisering af indsatsprogrammet i planen kan potentielt medvirke til en kumulativ positiv påvirkning i samspil med konkrete projekter, for eksempel Better BirdLIFE, som indeholder indsatser for at sikre og forbedre levestederne for flere arter kystfugle.</p>

Tabel 1. Gennemgang af planens indvirkning på en række miljøforhold.

1.8 Foranstaltninger der modsvarer negativ indvirkning på miljøet

Planen har indvirkning på de faktorer, der er listet i tabel 1. Vedrørende modstridende naturinteresser følger prioriteringen Natura 2000-planens retningslinjer. For så vidt angår modstridende naturinteresser henvises til Natura 2000-planens afsnit 3.3. Se i øvrigt afsnit om grundlag for prioriteringer nedenfor.

Natura 2000-planerne skal generelt sikre en højere kvalitet af naturen og bidrage til en større biologisk mangfoldighed. Planen vurderes ikke at have negativ indvirkning på miljøet. Natura 2000-planen har fokus på sikring af den eksisterende natur på områdets udpegningsgrundlag, hvor en indsats mod invasive planter samt sikring af en hensigtsmæssig drift og pleje af arealerne og arternes levesteder, skal bevare den lysåbne natur i området. Med gennemførelse af Natura 2000-planen forbedres tilstanden af de lysåbne naturtyper, levesteder for ynglefuglene klyde, brushane og klyde samt forholdene for marsvin forbedres gennem en eventuel beskyttelse mod bifangst.

Planen indeholder en indsats om sikring af en for naturtyperne hensigtsmæssig hydrologi samt udtagning af lavbundsjørde. En ændring af hydrologien i området vil potentielt kunne påvirke forekomster af elle- og askeskov (91E0) og skovbevokset tørvemose (91D0), som bliver vådere og hvor bevoksninger visse steder kan gå ud som følge af ændret vandstand. Sådant en påvirkning vil f.eks. kunne håndteres ved at følsomme forekomster af naturtypen sikres udeladt af arealet, der påvirkes af indsatsen.

Planen indeholder en indsats om udlægning af urørt skov. Denne indsats, kan på mindre områder medføre en ændret adgang på visse tidspunkter af året, ligesom færdsel uden for veje og stier med tiden kan blive sværere som følge af væltede træer og eventuelle indhegninger. Planen vurderes overordnet ikke at have væsentlig negativ påvirkning på miljøet.

Planen indeholder en indsats om at sikre sammenhæng i områdets natur, samt sikre større driftsenheder af lysåbne naturtyper og skovnaturtyper. Ved såvel pleje af eksisterende natur som udlægning af landbrugsarealer til natur vil dette ske efter aftaler mellem lodsejeren og kommunerne og mod økonomisk kompensation via EU's landdistriktsprogram.

Græsning vil alt efter intensitet og typen af græssere, potentielt kunne påvirke følsomme forekomster af f.eks. rigkær, kildevæld og ege-blandskov. Normalt vil en påvirkning af følsomme forekomster af naturtyper eller levesteder for arter kunne undgås ved at regulere græsningstrykket eller fraegne de følsomme naturtyper og/eller levesteder for arter, der findes i området. I dette område gælder det f.eks. forekomster af kildevæld, som vurderes at være følsom over for pleje med græsning.

Afgræsning af de eksisterende rigkær (7230) kan have en negativ påvirkning på eventuelle forekomster af sump-vindelsnegl, hvis hele området nedgræsses og ikke efterlader højt voksende starsump og lignende som er artens foretrukne levested. Det vurderes, at de naturgivne forhold, medfører, at der kan opretholdes mindst 10 % af arealet med relativt højt voksende starsump og lignende, således at der samlet set ikke sker nogen nedprioritering af arten.

Planen indeholder en indsats om udtagning af kulstofholdige lavbundsjord. En udtagning af lavbundsjord vil, alt efter beliggenhed og omfang af projekterne som endnu ej kendes, potentielt kunne påvirke yngle- og rasteområder for bilag IV-arter som f.eks. strandtudse. Levestederne vil potentielt kunne ændre karakter og blive vådere. En negativ påvirkning af levesteder for strandtudse vil kunne undgås ved f.eks. at sikre tilstrækkeligt med egnede raste- og ynglesteder på det tidspunkt projektet realiseres, ligesom en nøje planlægning af anlægsfasen af projektet på bestemte tidspunkter af året, samt evt. brug af paddehegn, vil kunne forebygge ødelæggelse af yngle- og rasteområder, samt påvirkning af bestanden af strandtudse. Evt. etablering af erstatningsbiotoper vil ligeledes kunne sikre opretholdelse af levesteder for arten.

Det vurderes, at sikring af den eksisterende natur potentielt kan have betydning for det nuværende fiskeri i området, da der med indsatser om vurdering af behovet for at indføre den nødvendige fiskeriregulering kan ske yderligere regulering af erhvervsfiskeri i området. De endelige vurderinger af effekterne for fiskerierhvervet vil blive foretaget i en regional EU-proces for erhvervsfiskeriet, i overensstemmelse med bestemmelserne i EU's fælles fiskeripolitik, samt i forbindelse med national lovgivning af øvrigt fiskeri.

1.9 Miljøvurderingens gennemførelse og grundlag for prioriteringer og valg

Natura 2000-planerne udarbejdes som følge af habitatdirektivets artikel 6. stk. 1, som fastslår, at medlemsstaterne skal iværksætte de nødvendige bevaringsforanstaltninger, hvilket bl.a. kan indebære udarbejdelse af hensigtsmæssige forvaltningsplaner, som er specifikke for lokaliteterne eller integreret i andre udviklingsplaner, relevante retsakter, administrative bestemmelser eller aftaler. I Danmark udarbejdes Natura 2000-planer, som angiver overordnede og konkrete mål for lokaliteterne, indsatsprogram med retningslinjer og evt. mulighed for prioritere mellem forskellige naturtyper og levesteder for arter på udpegningsgrundlaget ved realisering af indsatsprogrammet.

Natura 2000-planen er en overordnet statslig plan, som skal gennemføres gennem frivillige og lokale indsatser. Natura 2000-planen udarbejdes på baggrund af en basisanalyse, der bl.a. præsenterer data, redegør for relevante trusler og naturtilstanden. Natura 2000-planen danner efterfølgende grundlag for udarbejdelsen af en Natura 2000-handleplan. Natura 2000-handleplanen udarbejdes af kommunale og andre ansvarlige myndigheder, og har fokus på de forventede forvaltningsindsatser og initiativer, fordeling af indsatser mellem ansvarlige myndigheder og tidsfølgen for gennemførelsen af indsatserne.

Der kan således ikke i forbindelse med Natura 2000-plan foretage en konkret vurdering af indsatsernes miljøpåvirkning, da Natura 2000-planer ikke fastlægger hvor den konkrete indsats skal gennemføres. Miljøvurderingen er gennemført ud fra tilgængelig viden, bl.a. de oplysninger der fremgår af basisanalysen, udkast til Natura 2000-planen og det nationale overvågningsprogram, NOVANA.

I de seneste basisanalyser (offentliggjort juni 2020) redegøres der for relevante trusler, og dermed at der fortsat er behov for indsatser for at sikres den nuværende naturtilstand og på sigt opfylde habitat- og fuglebeskyttelsesdirektivets mål. I tredje planperiode (2022-2027) er der fokus på at sikre mere naturlige processer og naturens robusthed bl.a. i form af sammenhængende arealer, udlæg af urørt skov og udtag af kulstofholdige lavbundslande. Derudover er der fokus på sikring af den eksisterende natur og levesteder bl.a. ved at fortsætte plejen af plejekrævende arealer, bekæmpe invasive arter, afsøge behovet for at udlægge forstyrrelsesfrie zoner og afsøge behovet for fiskeriregulering.

I Forslag til Natura 2000-planen for Natura 2000-område nummer 112, Lillebælt, planlægges der en indsats for at sikre de lysåbne naturtyper og skovnaturtyperne en hensigtsmæssig hydrologi, drift, pleje, og der arbejdes på at opnå størst mulig naturmæssig robusthed og sammenhæng i områdets natur. Der arbejdes desuden for at sikre egnede levesteder for områdets fugle eller arter. Planen har til hensigt at sikre udpegningsgrundlaget og fremmer herved den biologiske mangfoldighed generelt.

Indsatser gennemført i første og anden planperiode vedligeholdes, f.eks. ved genrydning af arealer, hvor der tidligere har været gennemført en Natura 2000-indsats.

Der planlægges en indsats om at arbejde for at sikre de lysåbne naturtyper en hensigtsmæssig hydrologi, drift, pleje, hvor de tørre heder (4030) har særligt fokus. Der arbejdes på at opnå størst mulig naturmæssig robusthed og sammenhæng i områdets natur. Der arbejdes desuden for at sikre egnede levesteder for områdets fugle eller arter, samt der planlægges gennemført en særlig indsats mod invasive arter i bl.a. grå/grøn klit (2130), strandvolde (1210 og 1220), kystklint (1230) samt forklit (2110), idet invasive arter medvirker til, at forringe naturtilstanden på de lysåbne naturtyper.

Derudover planlægges en indsats om at vurdere behovet for at fastsætte eventuel nødvendig regulering af fiskeri for at beskytte marsvin mod bifangst samt en indsats omkring områdets Vildtreservater for at optimere levestederne for edderfugl, da fiskeri og forstyrrelse, kan være en trussel mod artens levesteder. Der planlægges også specifikke indsatser for, at sikre levesteder for brushane, havterne og klyde. Indsatserne skal være medvirkende til, at bevaringsstatus for arterne ikke forringes på biogeografisk niveau. Der er i planen fokus på at minimere trusler som for eksempel tilgroning, prædation eller forstyrrelse, der ikke varetages af reservatbestemmelser og hensigtsmæssig drift af levesteder. Dette vil også kunne sikre levesteder for andre yngle- og trækfuglefugle herunder fjordterne og dværgterne.

Urørt skov (permanent ophør af drift m.v.) kan være en mulighed af hensyn naturtyper og tilknyttede arter og fugle. Ved udlæg til urørt skov skal der tages hensyn til levesteder for særligt følsomme arter.

Der søges udtaget kulstofholdige lavbundsjarde, hvilket kan skabe større sammenhængende arealer og diversitet i naturtyperne, samtidig med at udtagningen bidrager til at reducere udledningen af CO₂ og til et renere vandmiljø. Disse indsatser skal bidrage positivt til at sikre områdets fugle og arter, eksempelvis plettet rørvagtel og engsnarre.

Der arbejdes fortsat med vurderingen af behovet for en eventuel nødvendig regulering af fiskeri i Natura 2000-området, herunder fiskeri på stenrev. Planen indeholder desuden en indsats om at fortsætte arbejdet med at vurdere behovet for beskyttelse af marsvin mod bifangst i danske farvande.

Arbejdet med opdatering af vejledninger, for eksempel vedrørende klapping i Natura 2000-områder, skal fortsætte.

Miljøstyrelsen reviderer bestemmelserne for vildtreservaterne: Bastholm, Gamborg Inddæmning, Hejlsminde Nor, Linderum, Nørremaj og Årø Kalv.

Planen har til hensigt at sikre udpegningsgrundlaget og fremmer herved den biologiske mangfoldighed generelt. En målsætning for en bestemt naturtype, fugl eller art vil dog kunne indebære en nedprioritering af andre naturtyper, fugle eller arter. For området er der foretaget følgende valg:

Rigkær (7230) og højmoser (7110) har på nationalt og regionalt niveau haft en stor tilbagegang, og i Danmarks afrapportering til EU vurderes naturtypernes bevaringsstatus at være ugunstig. Hensynet til at skabe større sammenhængende arealer med rigkær (7230) prioriteres frem for en bevaring af unge elle- og askeskove og skovbevoksede tørvemoser, der er opstået ved tilgroning af tidligere lysåbne enge og moser. Gamle og veludviklede forekomster af elle- og askeskove (91E0) og skovbevoksede tørvemoser (91D0) skal som hovedregel bevares. Hensynet til at opretholde rigkærene (7230) omkring Gamborg Nor og etablere en hensigtsmæssig drift deraf prioriteres frem for en øget vandudskiftning og dermed højere vandstand i Gamborg Nor. Rydning af skovbevoksede tørvemoser (91D0) og elle- og askeskove (91E0) til genskabelse af rigkær (7230) kan ske under forudsætning af, at arealet af de to skovnaturtyper opretholdes på nationalt biogeografisk niveau.

Hensynet til at skabe et større sammenhængende areal med aktiv højmose (7110) prioriteres frem for en bevaring af nedbrudt højmose (7120) og skovbevokset tørvemose (91D0), hvilket er i overensstemmelse med EU Kommissionens udmelding.

I de eksisterende rigkær (7230) prioriteres et lavtvoksende plantesamfund, selv om dette ikke er optimalt for eventuelle forekomster af sumpvindelsnegl. I området betyder de naturgivne forhold dog, at der kan opretholdes mindst 10 % af arealet med relativt højt voksende starump og lignende, således at der samlet set ikke sker nogen nedprioritering af arten.

Opretholdelse af arealet med bøg på muld (9130) vil mange steder kræve en fortsat vedligeholdelse af grøftesystemet. Hvis afvandingen ekstensiveres, kan det forventes at elle- og askeskov (91E0) og ege-blandskov (9160) vil brede sig på bekostning af bøg på muld (9130).

I Natura 2000 området prioriteres de vådeste dele af rørskovsarealerne opretholdt som rørskov på bekostning af strandeng, således at der fortsat opretholdes velegnede levesteder for ynglefuglene plettet rørvagtel og rørhøg. Områdets bestande af de to arter er afhængige af udbredte rørskovsarealer på fugtig eller våd bund, fordi arternes reder her opnår den største sikkerhed mod prædation fra pattedyr.

Optimale levesteder for engfuglen brushane er med kort vegetation. Inden for de samme delområder kan der være levesteder for engsnarre, som kræver høj vegetation først på sommeren. Brushane har faldende bestandsudvikling, og skal prioriteres. Det vurderes konkret for Natura 2000

området, at alle strandenge og en stor del af de ferske enge bør være med lav vegetation, som tilgodeser brushane. Levesteder for engsnarre med højere vegetation bør prioriteres på våde arealer med kulturgræs og visse ferske engarealer og rørsumpe. De to arters levesteder bør tilsammen udgøre større sammenhængende områder, som dermed også vil kunne være levesteder for mosehornugle.

1.10 Overvågning

Resultatet af Natura 2000-indsatsen i forhold til udpegningsgrundlag og naturtilstanden bliver fulgt op på gennem det nationale overvågningsprogram, NOVANA, som Miljøministeriet er ansvarlig for. Desuden afrapporterer Danmark bevaringsstatus vedr. habitat- og fuglebeskyttelsesdirektivet til EU-kommissionen hvert 6 år.

Basisanalysen bygger på kortlægningsdata og udgør det nuværende vidensgrundlag om status for områdets udpegningsgrundlag i forbindelse med Natura 2000-planlægningen. Basisanalysen gennemgår systematisk udpegningsgrundlaget med en beskrivelse af status for hver enkelt art, fugl og naturtype. Det er hensigten, at denne analyse opdateres i forbindelse med fremtidige planperioder.

Resume

Strategisk Miljøvurdering for forslag til Natura 2000-plan 2022-2027 for Lillebælt (nr. 112). Miljøvurderingen sammenfatter Natura 2000-planforslagets påvirkning af miljøet.

Miljøstyrelsen
Tolderlundsvej 5
5000 Odense C

www.mst.dk